

DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas lietuvių kalba	Dalyko (modulio) pavadinimas anglų kalba	Kodas
Psichoaktyviosios medžiagos: poveikis, priklausomybė, prevencija	Psychoactive substances: effects, addiction, prevention	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: Prof. dr. Robertas Badaras Kitas (-i): Prof. dr. Laima Bulotaitė, Dr. Ingrida Lisauskienė, Prof. dr. Alvydas Navickas, Prof. dr. (HP) Osvaldas Rukšėnas, doktorantė Ieva Šiugždaite, partnerystės Doc. Taurimas Valys	Medicinos fakultetas, Anesteziologijos ir reanimatologijos klinika Filosofijos fakultetas, Bendrosios psichologijos katedra Medicinos fakultetas, Patologijos, teismo medicinos ir farmakologijos katedra Gyvybės mokslų centras, Biomokslų institutas, Neurobiologijos ir biofizikos katedra Medicinos fakultetas, Psichiatrijos klinika Vilniaus universiteto verslo mokykla

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	Pasirenkamasis

Igyvendinimo forma	Vykdyto laikotarpis	Vykdyto kalba (-os)
Auditorinė	Pavasario ir rudens semestrai	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Nėra	Gretutiniai reikalavimai (jei yra): Nėra

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130	48	82

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos		
Šių studijų tikslas yra ugdyti mokslu pagrįstą požiūrį į psichoaktyviųjų medžiagų sukeltas psichologines, egzistencines, tarpasmenines problemas, pokyčius fizinėje ir psichinėje sveikatoje, keliamus iššūkius visuomenės darniam funkcionavimui.		
Dalyko (modulio) studijų siekiniai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Baigęs dalyko studijas, studentas gebės suprasti priklausomybių atsiradimo priežastis, atpažinti psichoaktyviųjų medžiagų keliamą žalą tiek artimiausioje supančioje aplinkoje, tiek bendruomenėje, suvokti ankstyvosios intervencijos metodus, pagalbos galimybes ir prevencijos svarbą. Igytos žinios neapsiribos siauru atskiro dėstytojo profesinės kompetencijos suformuotu požiūriu, o formuos tarpdisciplininį kompleksinį problemos suvokimą.	Medžiaga išdėstoma bendrųjų paskaitų metu, taikomas paskaitų – diskusijų metodas	Egzamino metu bus vertinamas psichoaktyviųjų medžiagų poveikio principų suvokimas

Temos	Kontaktinio darbo valandos						Savarankiškų studijų laikas ir užduotys		
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys
1. PAM vartojimo problema pasaulyje ir Lietuvoje. PAM kontrolės politika. Nacionalinė ir ES politika.	2						2	3	Literatūros analizė: * Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai. Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (einamųjų metų leidinys).

2. Trumpa PAM vartojimo ir piktnaudžiavimo jomis istorija.	1(2)						1(2)	3	Literatūros analizė: * Badaras R., Jonušienė D. Toksikologo užrašai. Vilnius 2014.
3. Priklausomybių neurobiologija.	6(4)						6(4)	10	Literatūros analizė: * The addicted brain: understanding the neurophysiological mechanisms of addictive disorders Melissa A. Herman and Marisa Roberto, Frontiers in Integrative Neuroscience, 1 March 2015, Volume 9, doi: 10.3389/fnint.2015.00018 * Neuropharmacology of addiction and how it informs treatment Anne Lingford-Hughes, Ben Watson, Nicola Kalk, and Alastair Reid, British Medical Bulletin 2010; 96: 93–110 British Medical Bulletin 2010; 96: 93–110
4. PAM poveikio mechanizmai, pagrindinės grupės, trumpalaikės ir ilgalaikės vartojimo pasekmės.	12						12	16	Literatūros analizė: * National Institute on Drug Abuse. Drugs of Abuse. https://www.drugabuse.gov/drugs-abuse
5. Piktnaudžiavimas vaistais. Savigyda. Netinkamas vaistų vartojimas. Visuomenės medikalizacija.	6(4)						6(4)	10	Literatūros analizė: * Richard J. Cooper (2013) Over-the-counter medicine abuse – a review of the literature, Journal of Substance Use, 18:2, 82-107, DOI: 10.3109/14659891.2011.615002 * Novak et al. BMC Psychiatry (2016) 16:274
6. Psichologiniai priklausomybių raidos veiksniai. Psichologinės priklausomybės aiškinančios teorijos. Priklausomybė nuo psichoaktyviųjų medžiagų (PAM), lošimo, sekso, pirkimo, kompiuterio ir pan. Šios elgsenos panašumai ir skirtumai. Paplitimas.	2						2	4	Literatūros analizė: * Bulotaitė L. Priklausomybių anatomija. P. 58-88;192-228
7. Psichoaktyvių medžiagų vartojimo žala psichikai ir socialiniam gyvenimui. Psichikos sutrikimų pagrindiniai simptomai, sindromai. Jų įtaka socialiniam gyvenimui, keliamos problemos ir smurtas. Savižudybinis elgesys, jo paplitimas, rizikos faktoriai, savižudybinis procesas, jo prevencija. Psichoaktyvių medžiagų sukeltos žmogžudystės, jų analizė, prevencija.	6(12)						6(12)	10	Literatūros analizė: * Vadovėlis Psichiatrija. Vilnius, 2003.
8. Motyvacija keisti savo elgesį. Motyvacinis interviu: pagrindiniai principai ir įgyvendinimo galimybės.	2						2	4	Literatūros analizė: * Bulotaitė L. Priklausomybių anatomija. P. 94-101
9. Priklausomybių gydymas. Biopsichosocialinė gydymo	4						4	8	Literatūros analizė: * Principles of drug addiction

samprata. Detoksikacijos vieta gydymo schemeje. Priklausomybių gydymo ir prevencijos patirtis Lietuvoje.								treatment. A research-based guide. National Institute on Drug Abuse. Third edition. 2012 https://www.drugabuse.gov/publications/principles-drug-addiction-treatment-research-based-guide-third-edition/preface
10. Netiesioginė priklausomybė. Priklausomo asmens šeima. Pagrindiniai pagalbos ir paramos principai. Al-Anon, Al-ateen grupės. Priklausomų nuo alkoholio ar kitų narkotikų asmenų vaikai.	2					2	4	Literatūros analizė: * Bulotaitė L. Priklausomybių anatomija. P. 129-136
11. Šiuolaikinis požiūris į priklausomybių prevenciją. Tikslai, principai, metodai. Tyrimais paremtų prevencijos programų pavyzdžiai.	2					2	4	Literatūros analizė: * Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento puslapis. Prevencija. http://ntakd.lrv.lt/lt/prevencija/psichoaktyviuju-medziagu-vartojimo-prevencijos-kampanijos
12. Narkoekonomika – mastai, priežastys, poveikis.	3					3	6	
Egzaminas							20	Pasirengimas egzaminui
Iš viso	48					48	82	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Egzaminas – testas raštu (gali būti atliekamas VU ITPC arba nuotoliniu būdu).	100	Pabaigus kursą	Vertinimas vykdomas pagal du kriterijus: bendrąsias kompetencijas – kritišką/analitinį mąstymą, dalyvavimą diskusijose – ir testo, sudaryto iš 50 klausimų, rezultatus. Testo klausimai uždari, pateikiami penki atsakymų variantai, iš kurių tik vienas yra teisingas. Skaičiuojamas bendras balų skaičius, kuris ir transformuojamas į pažymį: 10 – 45-50 teisingų atsakymų; 9 – 44-40; 8 – 39-35; 7 – 34-30; 6 – 29-25; 5 – 24-20; 4 – 19-15; 3 – 14-10; 2 – 9-5; 1 – 4-0. Bendrųjų kompetencijų balas (nuo 0 iki 3 balų) pridedamas prie testo balų skaičiaus.

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privalomoji literatūra				
Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas		Apie psichoaktyviasias medžiagas		http://visuomene.ntakd.lt/apie-psichoaktyviasias-medziagas.html
Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas		Prevencija		http://ntakd.lrv.lt/lt/prevencija/psichoaktyviuju-medziagu-vartojimo-prevencijos-kampanijos
Laima Bulotaitė	2009	Priklausomybių anatomija		Vilnius
Robertas Badaras, Danutė Jonušienė	2014	Toksikologo užrašai		Vilnius
Algirdas Dembinskas ir kt.	2003	Psichiatrija. Vadovėlis		Vilnius
Melissa A. Herman and Marisa Roberto. Frontiers in Integrative Neuroscience	2015	The addicted brain: understanding the neurophysiological mechanisms of addictive disorders	1 March, Volume 9	https://doi.org/10.3389/fnint.2015.00018
Anne Lingford-Hughes, Ben Watson, Nicola Kalk, and Alastair Reid. British Medical Bulletin	2010	Neuropharmacology of addiction and how it informs treatment	96: 93–110	https://doi.org/10.1093/bmb/ldq032
Richard J. Cooper.	2013	Over-the-counter medicine	18:2, 82-107	http://dx.doi.org/10.31

Journal of Substance Use		abuse – a review of the literature		09/14659891.2011.615 002
EUDA		Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai. Kasmetinis leidinys		www.ntakd.lt
National Institute on Drug Abuse		Drugs of Abuse		https://www.drugabuse.gov/drugs-abuse
National Institute on Drug Abuse	2012	Principles of drug addiction treatment. A research-based guide	Third edition.	https://www.drugabuse.gov/publications/principles-drug-addiction-treatment-research-based-guide-third-edition/preface
Papildoma literatūra				
Miller W. R., Rollnick S.	1991	Motivational Interviewing. Preparing People to Change Addictive Behavior		The Guilford Press. New York, London
Pompili M., Tatarelis R.	2011	Evidence-Based Practice in Suicidology		USA. Hogrefe
EMCDDA	2008	Prevention of substance Abuse	Insights, 7	www.emcdda.europa.eu
	2010	Psichostimuliatoriai ir haliucinogenai. Vadovėlis		Kaunas
Woititz J. G.	1999	Suaugę alkoholikų vaikai		
Squire R., Bloom S., McConnell Z.	2003	Fundamental neuroscience, Chapter 44: Drug reward and addiction	P. 1127-1143	
George F Koob and Eric P Zorrilla. Curr Opin Investig Drugs.	2010	Neurobiological mechanisms of addiction: Focus on corticotropin-releasing factor,	January; 11(1): 63	
Neal L. Benowitz. N, Engl J Med	2010	Nicotine Addiction	362:2295-303	
Indian J Hum Genet.	2014	Neurotransmitters in alcoholism: A review of neurobiological and genetic studies Niladri Banerjee	Jan-Mar; 20(1): 20–31	doi: 10.4103/0971-6866.132750, PMCID: PMC4065474
Novak et al.	2016	BMC Psychiatry	16:274	
Conrad P.	2007	Medicalization of society		J.Hopkins University Press http://www.easwellbein.g.co.uk/downloads/Peter-Conrad-The-Medicalization-of-Society.pdf
Pol J Pharmacol.	2001	Drug addiction. Part I. Psychoactive substances in the past and presence.	May-Jun; 53(3):201-14	https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11785921
Crocq MA. Dialogues in Clinical Neuroscience	2007	Historical and cultural aspects of man's relationship with addictive drugs.	Vol 9 . No. 4	https://www.princeton.edu/~ota/disk1/1991/9103/910316.PDF
George F. Koob.	2009	Neurobiology of Addiction.		
Koslow SH, Ruiz P, Nemeroff CB.	2014	A Concise Guide to Understanding Suicide.		Cambridge
National Institute on Drug Abuse	2003	Preventing Drug Use among Children and Adolescents	Second Edition	NIH Publication No. 04-4212(A)